

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 446/2023-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Libora Duřu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Okresného súdu Trenčín č. k. 37 Pp 1/2023-43 z 13. marca 2023 a uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne č. k. 2 Tos 77/2023-66 z 18. mája 2023, ako aj postupu, ktorý predchádzal ich vydaniu, takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 40 ods. 5 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práv podľa čl. 5, čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenia zásady *ne bis in idem*, a to uznesením Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) č. k. 37 Pp 1/2023-43 z 13. marca 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie okresného súdu“) a uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 2 Tos 77/2023-66 z 18. mája 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie krajského súdu“), ako aj postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu. Sťažovateľ zároveň navrhuje zrušiť napadnuté uznesenia krajského súdu a okresného súdu, vrátiť vec príslušnému súdu na ďalšie konanie a zakázať súdom ďalšie porušovanie jeho práv. Sťažovateľ tiež žiada, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie a zaviazal predmetné súdy rešpektovať rozhodnutie ústavného súdu. Napokon sťažovateľ žiada aj to, aby mu ústavný súd ustanovil právneho zástupcu, pretože on si ho nemôže dovoliť.

2. Z ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva nasledujúci stav vecí:

Rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 5 T 75/2018 zo 16. januára 2019 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 5 To 37/2020 zo 7. mája 2020 bol sťažovateľ odsúdený pre zločin vydierania podľa § 489 ods. 1, 2 písm. a), b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom na § 138 písm. b) a § 139 ods. 1 písm. c), e) Trestného zákona na trest odňatia slobody vo výmere siedmich rokov so zaradením do ústavu na výkon trestu so stredným stupňom stráženia. Uznesením Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 6 Nt 53/2020 zo 17. septembra 2020 bol sťažovateľovi zmenený spôsob výkonu trestu odňatia slobody tak, že bol preradený do ústavu na výkon trestu s maximálnym stupňom stráženia. Okresný súd napadnutým uznesením zamietol návrh sťažovateľa o podmieňané prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú krajský súd napadnutým uznesením ako nedôvodnú zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti neustále opakoval, že svoje odsúdenie, na základe ktorého vykonáva momentálny trest odňatia slobody, považuje za nespravodlivé a nesprávne. Sťažovateľ sám seba považuje za nevinného a nespravodlivo odsúdeného. V tomto kontexte namietal aj to, že v tomto nespravodlivom konaní na neho súdy nehľadeli ako na bezúhonného, ale prihliadli na odpis z jeho registra trestov, ktorý obsahoval záznamy o jeho predošlých odsúdeniach (6 T 20/2009, 1 T 79/2009 a 6 T 80/2010), hoci tieto boli už zahladené.

4. Ďalej sťažovateľ uviedol, že po odsúdení vykonával trest v Ústave na výkon trestu Banská Bystrica-Kráľová, kde sa nevedel zmieriť s intelektuálnou úrovňou svojich spoluväzňov, ich hygienickými návykmi (resp. ich absenciou) a ich zjavnou homosexualitou. Aby sa z tohto prostredia dostal, úmyselne spáchal disciplinárne delikty, čo malo za následok jeho preradenie do ústavu na výkon trestu s maximálnym stupňom stráženia.

5. K samotnému rozhodovaniu súdov o jeho návrhu na podmieňané prepustenie sťažovateľ uviedol, že konajúce súdy neprihliadli na to, že je nevinný a nespravodlivo odsúdený. K svojej údajnej nevine sa sťažovateľ v priebehu svojej ústavnej sťažnosti neústavne vracal, pričom k nej pripojil nárek nad tým, ako týmto nespravodlivým odsúdením a následným výkonom trestu odňatia slobody mu bol zničený bezúhonný a plnohodnotný život, ktorý viedol predtým. Tento výkon trestu ovplyvnil jeho psychické rozpoloženie do tej miery, že začal ľutovať všetky dobré veci, ktoré v živote urobil. Paradoxne ale neľutoval trestný čin, za ktorý bol právoplatne odsúdený, pretože podľa jeho argumentácie nemôže ľutovať nič, čo nespáchal.

6. Súdy rozhodujúce o jeho podmieňanom prepustení podľa sťažovateľa neprihliadli dostatočne na už uvedené okolnosti, a preto mali porušiť ním označené základné práva, práva a zásady.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru), zásady *ne bis in idem* (čl. 50 ods. 5 ústavy a čl. 40 ods. 5 listiny), práva na osobnú slobodu (čl. 5 dohovoru), ako aj práva na účinný opravný prostriedok (čl. 13 dohovoru) napadnutým uznesením okresného súdu a napadnutým uznesením krajského súdu.

8. Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením okresného súdu:

9. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne, t. j. na princípe subsidiarity. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd pri uplatňovaní svojej právomoci vychádza zo zásady, že ústava ukladá všeobecným súdom chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07, I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

10. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy vecí nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

11. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh je zrejmé, že napadnuté uznesenie okresného súdu bolo predmetom súdneho prieskumu realizovaného krajským súdom na základe sťažovateľom podanej sťažnosti. Konanie o tejto sťažnosti bolo skončené napadnutým uznesením krajského súdu. Pre rozhodnutie ústavného súdu v časti namietaného porušenia označených práv napadnutým uznesením okresného súdu je teda podstatné, že existoval „iný súd“, na ktorý poukazuje čl. 127

ods. 1 ústavy. To vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum ústavnou sťažnosťou prezentovaného porušenia označených práv zaručených ústavou, listinou a dohovorom napadnutým uznesením okresného súdu. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému uzneseniu okresného súdu pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde (bod 1 výroku rozhodnutia).

K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením krajského súdu:

12. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že väčšina námietok sťažovateľa v jeho ústavnej sťažnosti (čo sa týka „nespravodlivosti“ pôvodného konania a podmienok výkonu trestu odňatia slobody) žiadnym spôsobom nesúvisí s predmetom ústavnej sťažnosti, ktorým sú napadnuté rozhodnutia súdov o jeho návrhu na podmieňané prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody.

13. Krajský súd v napadnutom uznesení poukázal na § 66 ods. 1 Trestného zákona, podľa ktorého predpokladom podmieňaného prepustenia odsúdenej osoby z výkonu trestu odňatia slobody je kumulatívne (súčasné) splnenie troch zákonných podmienok. Jednou z nich je podmienka formálneho charakteru, a to vykonanie potrebnej zákonnej dĺžky z uloženého a nariadeného výkonu trestu odňatia slobody (i). Ďalšie dve zákonné podmienky majú materiálny charakter a súd pri nich musí posudzovať ich naplnenie či nenaplnenie na podklade vykonaných a dostupných relevantných dôkazov. Odsúdená osoba musí počas výkonu trestu plnením svojich povinností a svojím správaním preukázať polepšenie (ii) a zároveň sa od nej môže očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život (iii). Krajský súd v napadnutom uznesení dospel k záveru, že hoci formálna podmienka podmieňaného prepustenia bola v sťažovateľovom prípade splnená, materiálne podmienky už splnené neboli.

14. Krajský súd pritom vychádzal z hodnotenia ústavu na výkon trestu, kde si sťažovateľ odpykáva svoj trest odňatia slobody, podľa ktorého bol v priebehu trestu až osemkrát disciplinárne potrestaný, pričom nedokázal vytvoriť podmienky ani jednej disciplinárnej odmeny a jeho správanie je dlhodobo neuspokojivé. Aj keď bol disciplinárne potrestaný iba v predošlom ústave (Banská Bystrica), aj v súčasnom ústave (Ilava) je jeho správanie problematické, aj keď zatiaľ bez disciplinárneho trestu. Okrem toho krajský súd prihliadol aj na to, že sťažovateľ už bol päťkrát súdne trestaný, pričom vo výkone trestu odňatia slobody je už tretíkrát.

15. Ústavný súd môže potvrdiť závery súdov konajúcich o podmieňanom prepustení sťažovateľa v tom, že vinu vidí vo všetkých naokolo okrem seba, aj zo samotného textu ústavnej sťažnosti sťažovateľa. K sťažovateľovej námietke, ktorou namietal, že súdy neprihliadli na to, že je nevinný, ústavný súd uvádza, že súdy rozhodujúce o jeho podmieňanom prepustení, ako aj samotný ústavný súd musia vychádzať z toho, že sťažovateľ je právoplatne odsúdený, a teda je vinný zo spáchania trestných činov, za ktoré bol odsúdený. Pokiaľ by, samozrejme, nebolo zákonným spôsobom rozhodnuté o zrušení jeho rozsudku, ktorým bol odsúdený v pôvodnom konaní, čo je ale okolnosť, ktorá podľa skutkového stavu celkom zjavne v sťažovateľom prípade nenastala. Krajský súd túto námietku sťažovateľa preto správne neakceptoval s poukazom na to, že pri rozhodovaní o podmieňanom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody vôbec neprichádza do úvahy preskúvanie správnosti rozhodnutia, ktorým bol odsúdený uznaný vinným z trestného činu a ktorým mu bol uložený trest odňatia slobody. V tomto kontexte ústavný súd zároveň dopĺňa, že sťažovateľovo popieranie objektívnej reality a jeho neschopnosť prijať zodpovednosť za svoje

protiprávne konanie znamená, že z jeho správania nie je možné vyvodit' polepšenie. Obdobne sťažovateľove deklarácie o tom, že ľutuje všetko dobré, čo v živote urobil, ale neľutuje skutky, za ktoré bol odsúdený, znamenajú, že od neho nemožno dôvodne očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život.

16. V závere ústavný súd konštatuje, že na splnenie materiálnych predpokladov podmieneného prepustenia odsúdenej osoby z výkonu trestu odňatia slobody nestačia iba ničím nepodložené tvrdenia tejto osoby, že sa polepšila a v budúcnosti povedie riadny život. Tieto tvrdenia musia byť podložené správaním odsúdeného vo výkone trestu odňatia slobody, resp. reálnymi podmienkami jeho života po prepustení, čo sťažovateľ v predmetnom prípade nedokázal doložiť. Naopak, v sťažovateľom prípade boli aj jeho samotné tvrdenia takého charakteru, že významným spôsobom spochybňovali jeho polepšenie, resp. schopnosť viesť bezúhonný život.

17. Ústavný súd vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu konštatuje, že krajský súd správne identifikoval zákonné podmienky na posúdenie podmieneného prepustenia sťažovateľa z výkonu trestu odňatia slobody a zároveň v napadnutom uznesení jasne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo v predmetnom prípade neboli všetky zákonné podmienky splnené kumulatívne, čo malo za následok nevyhovenie žiadosti sťažovateľa o jeho podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody.

18. Zároveň vo vzťahu k ostatným označeným právam konštatuje, že žiadne z nich už na prvý pohľad nesúvisí s napadnutým postupom, resp. rozhodnutím krajského súdu. Nevyhovenie návrhu na podmienené prepustenie sťažovateľa z výkonu trestu odňatia slobody nemožno v žiadnom prípade považovať za druhé odsúdenie v tej istej veci. Výkon trestu odňatia slobody na základe právoplatného odsúdenia nemožno považovať za porušenie práva na osobnú slobodu. Sťažovateľ mal proti prvostupňovému rozhodnutiu okresného súdu k dispozícii účinný opravný prostriedok (sťažnosť), ktorý aj využil. Právo na účinný opravný prostriedok nie je možné stotožňovať s právom na eventuality úspech v konaní o tomto opravnom prostriedku.

19. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08).

20. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti a závery ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú (bod 1 výroku rozhodnutia).

K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

21. Vzhľadom na absenciu právneho zastúpenia sťažovateľa a s tým súvisiacu žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musel ústavný súd v prvom rade pristúpiť k preskúmaniu toho, či ústavná sťažnosť sťažovateľa nie je oneskorená, neprípustná, zjavne neopodstatnená, resp. či ústavný súd má právomoc ju preskúmať. Jednou z podmienok, ktorých splnenie je nevyhnutným predpokladom na to, aby ústavný súd mohol ustanoviť právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, je to, že nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

22. Povedané inak, na to, aby ústavný súd mohol rozhodnúť o ustanovení právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, musí najprv zistiť, či sú kumulatívne splnené tri podmienky, resp. predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom: (i) žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť, (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak okrem iného je daná právomoc ústavného súdu na jej prerokovanie a ústavná sťažnosť nie je oneskorená, neprípustná a ani zjavne neopodstatnená.

23. Ak teda ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia zistí, že ide o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť, znamená to, že ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. To znamená, že nie je splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Keďže ústavný súd odmieta ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre zjavnú neopodstatnenosť, je preto zrejme, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017, I. ÚS 252/2019).

24. Pretože nebol splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovel (bod 2 výroku rozhodnutia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu